פּאַריז, יאַנואַר 1962

נר' 5

שפּיגל־קעס

סאַטירישער חודש זשורנאַל דערשיינט מיט א רעגלמעסיקער פּאַרשפּעטיקונג יעדן צווייטן ערשטן
רעדאַקטאָר א א ליבערמאַן

!1962 כמנין חי - זאָל לעבן 1962 .1.9.6.2

דער חשבון דאַרף שטימען. מיר האָבן מערערע מאָל צוזאַמענגערעכנט די ציפערן פון 1962 און עס מאַכט טאַקע אויס 18, ווי חי צום לעבן

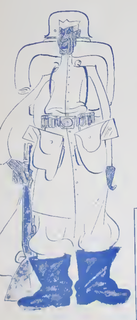

« LE DERNIER DES JUSTES »

"דער לעצטער פון די צדיקים"

[illegible] וועגן דאָס די אויסזיכ[illegible]

קורץ און נישט שאַרף

[illegible] איז ה מאַ[illegible] האָט נאָך [illegible] גופי [illegible] [illegible] [illegible] מיט [illegible] אים [illegible] זאָל נישט [illegible] בשר בשיטים.

⁂

ביי דער פּאַרשטעלונג פון אידא קא־מינסקאַ „ברוך פון אמסטערדאַם" אין פּאַריזער טעאַטער „[illegible]" האָט דער עולם געוואוסט אַז יונג שפּינאָזא זאָל האָבן אָנגעשריבן א פּיעסע „סאַוועס פון פּאַריז" וואָלט זי געווען א סך מער געראָטן.

⁂

גענעראַל דוד דראַהאָנסקי [illegible] מאַל רעדן פון [illegible] און [illegible] מאַל א [illegible]

⁂

[illegible] זאָגט [illegible] [illegible] וועגן [illegible] [illegible] האָט [illegible] [illegible] סיד

ייִדן ייִדן זענען נישט קיין גוים

ייִדן ייִדן זענען נישט קיין רשעים

ייִדן ייִדן האָבן נישט קיין מורא

זיי טאַנצן אַפילו אין לעניני־גראַד שמחת תורה

נביאות פאַרן יאָר 1962

בײַ די ... א נזער ... וואס ... אם ... א ... באַגיטס ... ראב ... זיך ... גאַנץ באַרימט ... וואס ... ווי ... נביאות באַשטעטיקט זיך ... אך ... ער זאגט און אזוי רעכט האט ... אונז נאָך פאַריאָרן געזאָגט, אז מען ... אין ... אַרעסטירן מרגלית און מען האט אים נאָך אַרעסטירט אין 1961 ... וועט איר פרעגן וואָס מאַכט עס אויס, ווען מען אַרעסטירט ברויז איין גנב? אמת, אָבער א גוטער אנהויב איז ... עס ... אז ... א ... יאָר א ... וואס ... פאַריסגע ... זען ... ריפן פאַרן יאר ... אין ... געוואָרן אין 1961, ווי ... דאס רערשיינען פון „פּאַריזער שפּילקעס" און דערגלייכן. אָבער עס זענען פאַראַן געוויסע נביאות וואָס ער האָט פאָריסגעזאָגט פאַר 1961 און זיי האָבן זיך נאָך נישט פאַרווירק־ליכט און ווערן מסתמא זיך ערשט פאַר־ווירקליכן אין 1962 (מען קען נישט אַזוי גיכער אויסרעכענען אַליין). אזוי למשל, האָט דער ... זאמי פעדער זיך גע־זאָגט שוין האָבן באַזעצט אין ירושלים, ווו עס וואַרט אויף אים א טעאַטער אין קוואַרטאַל מאה שערים, אונטערן נאָ־מען „נטורי־איינטריטס־קרתא". אזוי האָט דער „פאָלקס־אוניווערזיטעט" ביי דער פעדעראַציע געזאָגט איינאָרדנען לעקציעס אויף דער טעמע „מיין וועג אין דער יידישער ליטעראַטור", מיט די פּרעזידענטן, שפּונר, וואַרשאַווסקי, קוש־שער און פּעקאַן.

אָבער דאָס איז וואָס די השגחה האָט נישט באַוויזן צו פאַרווירקלעכן אין יאָר 1961 וועט זיכער פאָרקומען אין יאָר 1962 ווו מיר קענען אויך רעכענען אויף דער שוין לאַנג דערוואַרטעטער פּאַקראַ־מירונג פון א זאַמל־אַקציע פאַרן „מרי־דאַ־פאַבריקאַנט" וואָס דאַרף ווערן א מאַגנאַצייטונג. עס וועט זיך אויך גרינדן (ערשט אין האַרבסט) א געזעלשאַפט „פריינט פון בּריקאַ", מיט ר' ... קורלאַנד אַלס פּרעזידענט אין מנבית וועט דאָס יאָר נישט פאָרקומען קיין גנבות, באַטש עס איז נאָך פאַראַן אן „ס.ס." אויף דער פּריי. צום סוף, לאָמיר אייך נאָך צוגעבן א זייער וויכטיקע נבואה, אז אין פאַר־לויף פון דעם יאָר וועט פאָרקומען א קאָנפערענץ צווישן קענעדי־קרושטשעוו, וואָס וועט רייסן, די קאָנפערענץ פון די צוויי קאַ־קאָ'ס. א חוץ דעם וועט קרושטש־טשעוו אין חנם יאָר אָנשרייבן א צוואה, אז ווען ער וועט שטאַרבן זאָל מען אים אײַנפּאַקן אין א ספּוטניק, וואָס זאָל זיך דרייען אַרום דער וועלט. די אַמעריקאַ־נער, וואָס זענען תמיד פאַרשפּעטיקט אויף דעם געביט, וועלן דאָסמאָל האָבן א גוטן תירוץ אז זייער קענעדי איז נאָך צו יונג פאַר אַזאַ זאַך.

לאָמיר נאָך פונדעסטוועגן צוגעבן די ספּעציעל פאַר אונז וויכטיקע ידיעה, אז מענדר מאַן וועט אין דעם יאָר קאַנדי־דירן אויכן נאָבל־פּרייז פאַר ליטעראַטור. דאָס איבעראַשט אונז לחלוטין נישט, היות, צווישן אונזערע פּאַריזער שרייבער פון מיטגלידער ווואָס, זען מיר נישט קיין גרעסערן פון אים. עס איז אָבער פאַראַן א סברה, אז ער וועט מאַכן ווי פּאַס־טערנאַק און נישט אַקצעפּטירן. מענדל מאַן איז א באַשיידענער מענטש...

נייער קונדס

ממשה עד משה לא קם כמשה

א סברה אז ווען עמים וואַרט זיין זון א נאָמען געגעבן קראַר, אָדער דיקאַ, וואָלטן מיר נאָך היינט געווען אין מצרים. ווייל אַרויסגעפירט פון מצרים האָט אונז נישט קיין שמעקע נישט קיין צדוק, נישט מאיר, נישט יאסף און נישט קיין זכריה, נאָר דווקא א משה.

צי וועט אויך משה ראַנטקאַן באַ־וויזן אונז אַרויסצופירן פון דער פּעדע־ראַציע און אַריינפירן אין דער קאָנסיס־טאָריע? לאָמיר זיך ווינטשן, אז יאָ.

★

פראַנצויזישער הומאָר

אוממעגלעך

מען פרעגט פאַר דעם היסטאָריקער פיער גאַקסאַט ער זאָל צישרייבן דאָס קאַפּיטל „5־טע רעפּובליק" צו זיין בוך „געשיכטע פון די פראַנצויזן".

דאָס איז אוממעגלעך זאָגט דער היסטאָריקער מען דאַרף קיינמאָל נישט ענדיקן א בוך מיט טראַגישע זאַכן...

אן אנאָנס

„א יונגע דאָקטאָרין וואָס שרייבט זייער גוט אויף א מאַשין, אָבער פאַמעלעך, זוכט א פּאָסטן ביי א פּאַציאַנט וואָס שטאַמלט בײַם דיקטירן"

Dir de la Publ
A A LIBERMAN
20, Allee des Bouvreuils à Drancy (Seine)
Tel AViation 18-89
IMP 40 rue des Jeûneurs Paris-2e

מיר רעסטאַווריזירן

ככדי נישט צו בלייבן הינטערשטעליג און היים פאַר רעסטאַווריזאַציע און כדי צו נעמען וועגן אונזער שוועסטער־אָרגאַן „סאָוועטיש היימלאַנד", האָט אויך די רעדאַקציע „פּאַריזער שפּילקעס" אָנגענומען פון די שרייבער די סטאַטועס נומער איינס און אוועקגע־שטעלט אויף זייער אָרט די סטאַטועס נומער צוויי.

סטאַטוע נומער 1

בעסטער פאָטער פון די פעלקער

סטאַטוע נומער 2

גרעסטער רוצח פון אַלע צייטן

נידער מיט עספעראנטא

א גרופע חכמים [illegible] וועלכע עס האט זיך אויך געפונען דער שרייבער פון די שורות, האט אויסגעפונען א נייעם מיטל פאר דינען דעם שלום די פעלקער־דארפן און מוזן געפינען א געמיינזאמע שפראך דאס דארף זיין אן אינטערנא־ציאנאלע שפראך פון פאדקער־צייכנס, אזוי ווי די אויף וועלכע עס פארשטענ־דיקן זיך די אויטאמאביליסטן.

למשל, אנשטאט קענעדי זאל אנ־שרייבן א נאטע צו כרושטשעווען פון 77 זייטן זאל ער אים בעסער שיקן א שטעמפל פון אראנזשן־פארב, וואס באַ־דייט: „פאוואליע, ניב אכטונג, ווייר קענסט ברעכן דעם קארק!" „ מאך אַ־טאנסיאן!"

אז האדזשא פון אלבאניע האט באַגות צו כרושטשעוון, דארף מען ניט קיין רעדעס, קיין מעמאראנדום — אויסטויש. האדזשא דארף אים ברויז שיקן א גערן דרייעקטאוויל מיט א שווארצן האלבן בייגל אינמיטן, מיינט שפיין צו לעבנס. דאס רייסט אז ער באשטרדיקט אים אין לעבטן אפנויג

בן גוריון וויל געבן אנצוהערן נאסער, זאל זיך ארויסטראגן פון קאפ די חלו־מות פון א דריטע „ונדע" שיקט ער אים א דרייעקטאוויל מיט אן איקס אינע־ווייניק, וואס וויל זאגן

Passage protégé

מיט א צווייטן דרייטן קיילעכדיקן באוור, מיט א ווייסן שטריך אינמיטן, וואס באדייט פארבאטענע ריכטונג.

דאסזעלבע אויך אין נעוועלישאפטלעכן לעבן, צו א ברייטוער וואס דאט „לאנגע פינגער", איז נענוג ארייננצושיקן א קייל־עכדיקן באוור מיט ציפער 20 אינמיטן וואס באדייט אז מען קען ליהגען נאר זייער פאמעלעך ביסלעכווייז

אויף 20 קילאמעטער א שעה אנשטאט 150

[illegible]

[illegible]

נישט־צושטאנדגעקומענער אינטערוויו מיט האנרי גערא און ראסיטא לאנדנער

באריר [illegible] האבן זיך דערוווסט, אז די סטארן האנרי גערא און ראסיטא לאנדנער זענען געקומען קיין פאריז, זע־נען מיר [illegible] צו זיי אן אינ־טערוויו.

[illegible] מיר באגריסן, איך צו אייער

[illegible] נישט נויטיק. וואס ווילט איר אן אינטערוויו? אייערע איך וועט מיר שטעלן אייער באנאלע פראגע, וועל איך אייך דערציילן א נייעם וויץ. הערט. איר ווייסט ווער עס איז קענעדי? יא? גוט. ער האט ארויסגעזאגט א מידה, אז ער נעמט אן קאנדידאטן צו פליען צו דער לבנה. איז געקומען צו אים א דייטש און האט זיך דערקלערט גרייט צו פליען, אבער ער פאדערט 1000 דאלאר, וואס ער וויל איבערלאזן פאר זיין ווייב, אין פאל ווען ער וועט ערגיץ פארלוירן ווערן. שפעטער איז געקו־מען א פראנצויז און זיך דערקלערט גרייט צו פליען, אבער ער וויל 2000 דא־לאר, אויף איבערלאזן 1000 דאלאר זיין ווייב און 1000 דאלאר זיין מעטרעסע. צום סוף איז געקומען א ייד, מיינער א לאנדסמאן און זיך דערקלערט גרייט צו דער נסיעה, אבער ער וויל 3000 דאלאר, 1000 פאר זיין ווייב, 1000 פארן קרן קימת לישראל און 1000 דאלאר אויף געבן דעם דייטש אז ער זאל פליען אויף זיין אָרט. איצט מעגט איר שוין לאכן און וואס שייך דעם אינטערוויו, גיב איך אייך א־בער ראסיטאן, ווייל איך האב נישט קיין צייט.

ראסיטא: איך ווילט דווקא אן אינ־טערוויו, וועל איך אייך געבן וואס ווילט איך ווילן? איר ווילט דאך זיכער ווילן צי מיר ווערן פארן גאסטראלירן קיין יש־ראל? מיר וועלן פארן ווייל איך האב ליב דאס ישראלדיקע פובליקום. די יש־ראלדיקע יידן זענען זייער קלוג און וועל איך אייך דערציילן א פאקט: בן גור־יון האט געהאלטן א רעדע פאר 3000 יונגעלעכע און זיי דערקלערט אז איינע־פון זיי דארף באשטימט ווערן אלס קאנ־דידאט צו פליען צו דער לבנה אבער אַ־זוי, ווי ער איז איבערצייגט אז יעדע־איינער פון די 3000 יונגעלייט וויל ווערן אויסגעקליבן אלס קאנדידאט, האט ער באשלאסן צו לאזן [illegible] דעם אז ער [illegible] ארויס־פליען א פערד [illegible] דעם [illegible] וואס די פערד וועט ארויספאלן, [illegible] בן גוריון האט א [illegible] די פערד [illegible] זיי וועלכע [illegible]

[illegible]

תחזקנו ידיכם

מיר האבן וואס אן אמת געפרייענט ביים די ערשטע צוויי אנטיקרעס פון דער שטריקער־אויסגאבע „שטריקער־פאבריקאנט" — און לאמיר האבן דעם מוט צו זאגן אז די דאזיקע צייטונג בלייבט מיט גאנץ הינטערשטעליק לגבי די תל אביבער „גארדענג קיטש", די ניו יארקער „ציקונפט" די מאנטרעאלער „קאנאדער אדלער" און דער לאנדאנער „יידישע שטימע".

עס איז זיך ליבער פארצוישטעלן וויפל שוועריקייטן עס האבן רעדאקטאָרן די שטריקער־שרייבער, ווען מיר זאגן חזק ואמץ גארן אייערע רעגט זיין געשטארקט, ברעכט אייך נישט אייער פאריס צו א טאג צייטונג! פארגעסט נישט, אז איר זענט נישט אליין אין תאָמה צום גליק איר פאראן אין פאריז נאך א סך יידישע זשורנאליסטן וואס זע־נען גרייט אייך צו העלפן.

חברים שטריקער, גייט ווייטער און מיט אייער נאבעלער מיסיע פון ארויס־געבן א צייטונג אין פאריז ווי דער „שטריקער פאבריקאנט" הרוזני ידיכם!

תקון טעות

[illegible]

נישט מיט וויינען נאר מיט לאכן, וועלן מיר די וועלט איבערמאכן...

אימפּאזאנטע חנוכּה־פייערונג ביי דער געזעלשאפט „תשכּה ימיני"

דער זאל איז איבער די ב־עגעם פור דער פאַזיצער א ־ בער ייך מיט א מעבמיקן פליך האב זיך אוועקגעשטעלט רוישענען וועגן דער באדייטונג פון חנוכּה :

„רבותי! נער זאגט עם אויס יוון ספרדיישן אקצענט: „אבאטאי". ווייל ער איז זיבער אז דאס דאַט א ישיבות מיט „אבאטניקעם", מיט א־בעטער־מאַסן, ווייל ווען ער וואָלט געוווסט די אמתע טיטש פון רבותי, וואָלט ער זיינע מעמבערם, אזא בבוד נישט אנגעטאָן). „רבותי! וועגן חנוכּה איז פאראן א סך צו רעדן איך וואָלט אייך גערעדט מאָב א ראזעדי אויף יטערן יאגג, ווי א ־ ב' גזירען קליין דאב איך נאך אין חדר גע־הערט פון רבן ווי מרדכי הצדיק דאט אגע־געבאפט ער איינער אריין צוויי חשמונאים פאר די וואָנירען איך זאג איך, עס איז יעווען ווי מען זאגט עם היינט „פא מידסאנסאס" דאס איז פא־געקומען צוייר מיט א. ב'רוגן כיך נישט דער־מאָנען די גענויע דאטע, אָבער דאס איז געווען אזוי אריום יענער תקופה, ווען די נאצים, די יונים דאס איז געווען די אמתע סאלאפּרי'ס, ווען זיי האבן באַ־כאפּט דאס גאנצע אייר, אזוי ווי דיינט קאַוויט איר שטעלט אייך עפּעס פאר, א יאנד אָן אייל צום קאָבן, צו זאָגן פאָס פריט!! אָבער דורך א נס האָט מען געפונעם א פלעשל בוימל צום ברענען, וואס מען האָט דערמיט געברענט און נעבערענט — און נאָך 8 טעג, מיינן זאָגט נעזען אז ס'נעמט נישט די ן סוף, דאָט מען אָנגעהייבן מאכן חנוכּה־לאטקעס. און חנוכּה הייסט עס דערפאר וואָס אַ־סאמע מיטן כּון מאַבן די לאטקעס דאָט דאָס ווייב פון כּהן גדול יודנן, אייסגע־יזען זנא קייז דרייל א ירנגן בריבּב א ידענען'

ביי די ווערטער האָט זיך דער פּר־ גנט אוועקגעזעצט אפּרוע, און איינע פון די מעמבערס דאָט זיך אויפגעשטעלט און געבעבן א וואָרט וואָס ער האָט באַיד באַקומען

מען אמי מ'האָט דא גערעדט וועגן חנוכּה, דאָס איז אריין זייער שיין, אָבער פא־וואָס דאָט מען פארשווינן די א א ס.' איך ווייס, דעמאָלט איז נאָך קיין פּראספּעקט נישט געווען, אונז אלע אינטער־עסירט די א.א.ס. מער ווי זייער חנוכּה מיט די חשמונאים וואָס דאָבן פאַרטריבן די מכבייער. ווייל פון דעם אַרעם וואָס דער פרעזידענט האָט נאר וואָס געזאָגט ווייסט מען נאָך אלץ נישט ווער עס איז געווען דער קאָנגרעסיסט און ווער עס האָט געוואָרט שלום! דעריבער, חברים, יאָמיר נישט רעדן וועגן קיין אייר־שמייל, יאָמיר רעדן וועגן אייניקייט קעגן פאַשיזם נידער מיט די שאָווויניסטן און זייע נעלע אריינגעגעבענע, וואָס שרייבן קעגן מאָסקווע.

א בריוו אין רעדאקציע

דער ראדאקטאָר פון „אונזער קיום" ר"ר ל. קורלאנד שיקט אונז צו פאָלגענ־דע טענה:

„צו וואָס גיט איר ארויס די „פאריזער שפּיגלעם", אויב איר שטעכט נישט אלע די אינסטיטוציעס, וואָס שטיצן נישט „אונזער קיום"? וווּ איז די פעדעראַציע־קהילה? וווּ איז דער „פאָנד סאָציאַל"? וווּ איז דער יידישער וועלט־קאָנגרעס? פאַרוואָס שטיצן זיי נישט דעם „אונזער קיום"?

א חוץ מזה וואָס רעדלאָזט מען. אז די מעדיציניש רובריק פון „פאריזער שפּיגלעם" זאָל ווערן אנגעפירט דורך א פרעמדן דאָקטאָר? און ער, און ער, און ער ווו בין?

ענטפער פון רעדאקציע

חשובער קאָלעגע, אויף אייער פראגן, וווּ איז די פעדעראַציע, פאָנד סאָציאַל, און וועלט־קאָנגרעס", האָבן מיר דעם כּבוד אייך אויפמערקזאם מאכן דערויף, אז די דאָזיקע אינסטיטוציעס וועט איר געפונען אין טעלעפאָן־בוך.

דאַנקען וואָס שייך אייער טענה דערמאָ מיר דרוקן מעדיצינישע עצות וואָס זע־נען נישט אייערע, איז עס בלויז דערפאר, וואָס אונזער צייטונג באהאנדלט בלויז ספּעציעלע פראָגן ווי שנאָמירן און רעסגליכן. מיט אזעלכע מחלאות פאַר־נעמט איר זיך דאָך נישט. אט נייען מיר אין קומענדיקן נומער באהאנדלען די פּראָבלעמען ווי אזוי באזייטיקן א פּליך. נו? קענט איר עפּעס וועגן דעם זאָגן? אויב יאָ, איז אדרבה, שיקט צו, אָבער מיט אייער קלישע...

***

דריי טיפע געדאנקען זענען אונז איינגע־פירט געוואָרן נאָך א פאָרציע קיישקע־טעאַנט, וואָס מיר האָבן אויפגעגעסן אין יידישן רעסטאראן „מאַקס", אויף 3, די נאָטרע דאם דע נאַזאַרעט.

דער הונט איז גערעכט

דער־א בלב וואָס רייסט ארוים בלע־טער פון א בוך און וואַרפט זיי אוועק, איז נישט קיין געוויינטלעכער הונט, נאָר א ליטעראַרישער אויסשפּיר־הונט, וואָס ער שמעקט פון ווי ווייט, אז עס איז פאַר־ראַן א בוך צו רייסן. אויב מיר האָבן נישט קיין טעות איז דאָס בוך די הדיטע אויסגאבע פון וואלדמאנס מיניאטור־ביבליאָטעק.

זאָל אונז וואלדמאן דערלויבן אים אויפמערקזאם מאכן אויף א קליינעם טעות, וואָס יעדער איינער וואָלט גע־מעגט אים מאכן א הונט א „געגעראַר־סעקרעטאַר" פון א פּען־קלוב. עסיי אויף פראנצויזיש, שרייבט זיך

Essais et non Essay

ס'איז, ווי געזאָגט, אומבאדייטנדיק, און מיר זענען זיכער, אז וואלדמאן האָט עס נישט געמאַכט צוליב נדאָב־יוננגעריש־קייט, נאָר צוליב א פּשוטן פארזען. א סימן דאָבן מיר, אז דאָס „וואָרט וועגן מחבר" האָט ער אָנגעשריבן מיט א סך טאַקט און פּרעקטיקן טאלאנט — און בעיקר מיט חכמה. אזוי למשל ווערן מיר דאָרט געוווירער, אז די דאָמאָנקעוויטש האָט די אָפּגעדרוקטע 49 זייטלעך געשריבן 10 יאָר... און אז דער מחבר האָט „נישט דאָ זיך אנטפּלעקט — נאָך דעם גרויסן חורבן"...

(נאָך ווערבן חורבן מיינט איר, פּאַ־ניע כ. וואלדמאן, נאָבן חורבן פון אייער אריינפיר־וואָרט?).

לאָמיר פונדעסטוועגן ביי דער געלעגנ־הייט אָפּגעבן וואלדמאנען זיין פּאַרדינטן שבח אז פון זיין שרייבן פילט זיך שטענ־דיק אַרוים א געוויסע פּאַרספּעקטיוו כאָטש זיי שרייען אַרע אויף אים אז ער איז א גראַפאָמאַן.

דאָס איז בלויז מחמת בייזוויליקייט און אפילו נישט מחמת קנאת סופרים. ווייל ווען שרייבט וואלדמאן עפּעס אן? איינמאל אין זעקס חדשים, נאָר נאָר־נישט, מענטשן זענען ניט־טפּאַרנינערס.